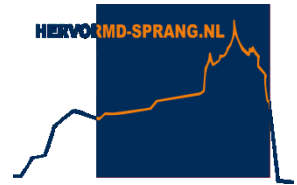

Beleid betreffende rouw en uitvaart

I UITGANGSPUNT

In Romeinen 15: 7 en 8 lezen we: ‘Niemand van ons leeft immers voor zichzelf, en niemand sterft voor zichzelf. Want als wij leven, leven wij voor de Heere en als wij sterven, sterven wij voor de Heere. Of wij dan leven of sterven, wij zijn van de Heere.’ Daarom is de gemeente van Jezus Christus op haar gemeenteleden betrokken, van de wieg tot het graf.

De gemeente verstaat haar roeping tot pastorale zorg in dagen van rouw en bij de uitvaart van overleden gemeenteleden. Juist waar mensen met de dood geconfronteerd worden, mag het geloof in de opgestane Christus beleden worden en klinkt de oproep tot geloof en bekering.

Ook aan onze gemeente gaat de ‘krimp in de kerk’ niet voorbij. In die situatie dient ook de missionaire verantwoordelijkheid te worden verstaan en mag er gelegenheid zijn om het Woord van God te verkondigen. De secularisatie brengt ook een verdere doordenking van het verschijnsel crematie met zich mee.

In gemeenschap met de kerk van alle eeuwen en plaatsen geloven we de opstanding van het vlees en het eeuwige leven. Vanuit die belijdenis wordt het beleid rond rouw en uitvaart onder woorden gebracht.

II PASTORAAT AAN STERVENDEN EN NABESTAANDEN

Regel de zaken van uw huis want u zult sterven

Met deze woorden kwam de profeet Jesaja bij koning Hizkia. En ook vandaag zijn ze actueel. Zowel in hun geestelijke betekenis als in praktische zin. Het eerste – met het oog op de verzoening door Jezus Christus – neemt in het pastoraat de belangrijkste plaats in. Het geloofsgetuigenis van iemand die gaat overlijden mag na zijn of haar sterven tot troost zijn. Maar ook het tweede is van belang. Dat kinderen nog betrokken zijn op het geloof is lang niet vanzelfsprekend. Juist daarom is het goed als gemeenteleden hun wensen met betrekking tot deze laatste dingen kenbaar maken, zowel op het punt van de wijze van uitvaart als de (geestelijke) invulling van de bijeenkomst die daaraan voorafgaat.

Bij het sterfbed

In het pastoraat heeft de herderlijke zorg rond het levenseinde een belangrijke plaats. Zowel de toe-eigening van het heil in Jezus Christus als ethische vragen rond het levenseinde zijn in deze fase belangrijke thema's. De Bijbel mag opengaan en in het gebed wordt de stervende opgedragen bij God. Indien mogelijk en gewenst wordt onder handoplegging de zegen gegeven. Hierin wordt niet alleen gedacht aan de predikant, maar ook de ouderling en de pastoraal werker mogen zich vanuit hun ambt of dienst ook geroepen weten de zegen van God te geven.

Bekendmaking van overlijden

Verwacht wordt dat de familie zo spoedig mogelijk het overlijden van hun geliefde meldt bij de predikant en bij afwezigheid van de predikant bij de pastoraal werker of de scriba. Degene die van het overlijden in kennis is gesteld, geeft het bericht per e-mail door aan kerkenraad. Hij vraagt (een van) de betreffende wijkouderling(en) om, wanneer er een kerkelijke begrafenis plaatsvindt, hierbij ambtelijk aanwezig te zijn. De familie wordt verzocht een rouwkaart te sturen naar de predikant en de scriba.

De begrafenisondernemer neemt contact op met de predikant en bij afwezigheid van de predikant met de daartoe aangewezen contactpersoon uit de kerkenraad om afspraken te maken met betrekking tot het moment van de rouwdienst en de begrafenis. Afspraken hieromtrent zijn pas definitief als de predikant/pastoraal werker instemt met het gewenste moment van rouwdienst en begrafenis. Als er gebruik wordt gemaakt van de kerk of van het Jeugdcentrum dan neemt de begrafenisondernemer tevens contact op met de daartoe aangewezen contactpersoon uit het college van kerkrentmeesters. Deze brengt de kosten per e-mail en telefonisch op de hoogte en regelt in dat geval ook een organist.

Condoleance

De wijkouderling toont zijn medeleven door de rouwende familie thuis of bij de condoleance te bezoeken. Op verzoek van de familie wordt de condoleance door hem afgesloten met schriftlezing en gebed. Dit wordt door de predikant/pastoraal werker besproken wanneer hij de familie bezoekt om de rouwdienst te bespreken. Wanneer er onverhoopt geen kerkelijke betrokkenheid gewenst is bij de rouwdienst neemt de wijkouderling zelf contact op met de familie.

Het is geboden alert te zijn op de omstandigheden binnen een familie. Soms betreft het een heel meelevende familie. Soms is dit niet het geval en is veel wijsheid nodig om in dagen van rouw de niet-kerkelijk meelevende familieleden met het geloof in aanraking te brengen. Soms is de rouw zo ingrijpend dat eveneens wijsheid nodig is, wanneer en hoe het Woord van God aan de orde te stellen.

Rouwdienst of rouwbijeenkomst?

Wanneer de overledene niet verwoord heeft hoe de begrafenis zal plaatsvinden, bepaalt de familie hoe hun geliefde begraven moet worden. Wij streven naar een rouwdienst, die een dienst van Woord en gebed is. De rouwdienst komt qua invulling overeen met de reguliere zondagse eredienst. Deze wordt begonnen met stil gebed, votum (en groet) en afgesloten met de zegen(bede). Tussen deze momenten wordt gebeden om de Heilige Geest, uit de Bijbel gelezen, het Woord verkondigd en psalmen en geestelijke liederen gezongen. Binnen deze dienst mag ook de familie haar inbreng hebben door middel van een *in memoriam*, het voorlezen van een gedicht of het doen van de schriftlezing. Bij de rouwdienst is in elk geval de ouderling ambtelijk aanwezig. De rouwdienst kan plaatsvinden in de kerk, het Jeugdcentrum, de aula van de begraafplaats of een andere plaats van samenkomst. Om allerlei redenen (weinig bezoekers van de rouwdienst, geen of verminderde kerkelijke meelevendheid van de familie) gebeurt het dat de wens uitgesproken wordt om geen samenzang in de rouwdienst te laten plaatsvinden. De mogelijkheid bestaat dan om geestelijke muziek vanaf een geluidsdrager of door een solist/muziekgroep ten gehore te brengen. Daar de rouwdienst een dienst van de gemeente is, heeft samenzang echter wel de voorkeur.

Wanneer de familie wensen heeft die niet binnen een rouwdienst als ambtelijke dienst passen, bijvoorbeeld door de keuze voor niet-christelijke muziek, kan gekozen worden voor het houden van een rouwbijeenkomst, waaraan de predikant/pastoraal medewerker wel medewerking verleent, maar waarvoor de kerkenraad geen verantwoordelijkheid draagt. De uitvaartondernemer leidt deze bijeenkomst en de predikant/pastoraal werker neemt een afgebakend deel van de bijeenkomst voor zijn rekening. Binnen dat deel wordt gebeden, uit de Bijbel gelezen en gemediteerd over het bijbelgedeelte. In de regel vindt een rouwbijeenkomst niet plaats in de kerk; in elk geval wil de kerkenraad niet dat in de kerk niet-christelijke muziek ten gehore wordt gebracht.

Om verkeerde verwachtingen op dit punt te voorkomen, is de begrafenisondernemer op de hoogte van de afspraken op dit punt zodat die van te voren kunnen worden besproken met de familie. Wanneer de predikant/pastoraal werker zijn bezoek brengt om de rouwdienst voor te bereiden, worden op deze wijze misverstanden voorkomen.

De begrafenisondernemer(s) wordt een brochure ter hand gesteld waarin deze afspraken staan en die hij bij de familie kan achterlaten.

Voor en na de rouwdienst

De wijkouderling overlegt met de predikant/pastoraal werker (hierna: voorganger) waar hij het ambtsgebed doet. De ervaring leert dat bij een rouwdienst in de aula's aan de Tilburgseweg en de Heistraat het praktisch erg lastig is om in rust de dienst voor te bereiden en verdient het aanbeveling om dit thuis te doen bij de voorganger of de ouderling. Vindt de rouwdienst plaats in de kerk of in het Jeugdcentrum dan wordt ter plaatse het gebed uitgesproken, waarbij het de voorkeur heeft dat de naaste familie hierbij aanwezig is.

Na de rouwdienst wordt geen consistoriegebed gedaan. De begrafenis wordt afgesloten op de begraafplaats, waar de voorganger het Onze Vader bidt.

Praktische zaken bij de rouwdienst en de begrafenis

Het maken van de rouwliturgie is de verantwoordelijkheid van de begrafenisondernemer. Hij krijgt de gegevens aangeleverd van de voorganger. Ook het regelen van een organist is de verantwoordelijkheid van de begrafenisondernemer; alleen wanneer de rouwdienst in de kerk plaatsvindt, is ligt deze verantwoordelijkheid in eerste instantie bij het college van kerkrentmeesters. Als de rouwdienst in de kerk plaatsvindt maakt de begrafenisondernemer met de koster praktische afspraken, zoals over het aantal te reserveren banken, het moment van luiden van de klok, het gebruik van de psalmborden, het afleveren van de liturgieën, het tijdstip van aankomst van de lijkwagen en het luiden van de klok.

Wanneer dit praktisch mogelijk is, komen voorganger en ouderling samen met de familie, achter het lichaam van de overledene de ruimte binnen waar de dienst plaatsvindt. Op deze wijze vergezellen zij de familie in deze moeilijke gang. Het heeft de voorkeur dat de kist met de overledene in de rouwdienst aanwezig is.

Bij votum en groet leest de voorganger de rouwbrief voor of verwoordt hij het overlijden op andere wijze, maar dusdanig dat de naam van de overledene genoemd wordt.

Toespraken namens de familie vinden plaats voorafgaande aan of anders na het begin van de dienst. Op deze wijze kan de familie zonder spanning de rouwdienst verder meemaken én heeft het Woord van God het laatste woord. Vinden toespraken voorafgaande aan de dienst plaats dan geeft de begrafenisondernemer de spreker(s) het woord en daarna aan de voorganger. Op dat moment geeft de ouderling de voorganger een hand bij het spreekgestoelte. Vinden toespraken plaats na het begin van de dienst dan geeft de begrafenisondernemer de voorganger het woord, waarna de ouderling de voorganger een hand geeft bij het spreekgestoelte. Na het begin van de dienst geeft de voorganger de familie het woord. Een kort dankwoord kan plaatsvinden na de zegen(bede) en kan dan aangekondigd worden door de begrafenisondernemer (of: uitvaartleider). Het naar de mening van de kerkenraad onbijbelse gebruik van het aanspreken van de overledene in de tweede persoon wordt afgewezen. De overledene wordt alleen in de derde persoon genoemd. Op pastorale wijze wordt de familie hierop gewezen tijdens het voorbereidende gesprek.

Toespraken door of namens anderen dan de naaste familie vinden altijd voorafgaande aan de dienst plaats. De voorganger wordt door de begrafenisondernemer op de hoogte gebracht als zulke toespraken gehouden zullen worden.

Na de zegen krijgt de begrafenisondernemer het woord. Hij geeft aan wanneer en hoe de ruimte verlaten wordt en hoe de stoet gevormd wordt. De voorganger en de ouderling nemen hun plaats in de stoet in achter de naaste familie. In elk geval loopt de naaste familie direct achter de kist met de overledene en moet voorkomen worden dat de voorganger en de ouderling bij het opstellen rond het graf nog langs alle mensen moeten.

Het heeft de voorkeur van de kerkenraad dat het dalen van de kist plaatsvindt in aanwezigheid van alle aanwezigen en bij het uitspreken van gepaste woorden door de voorganger.

Omdat de overledene behoort heeft tot de gemeente van Christus en omdat wij geloven dat de dood niet het laatste woord heeft, wordt op het graf de geloofsbelijdenis uitgesproken en het Onze Vader gebeden.

De kerkenraad staat achter het gebruik dat na afloop van de begrafenisplechtigheid de naaste familie als laatste het graf verlaat. Afhankelijk van de wens van de familie blijven de voorganger en de ouderling hierbij.

Na afloop van de begrafenisplechtigheid zijn de voorganger en ouderling nog een moment bij de familie en nemen vervolgens afscheid van hen.

Mededeling van overlijden en voorbede bij rouw in de eredienst

In de regel wordt een overlijden in de gemeente medegedeeld bij het noemen van de voorbede bij het gebed na de preek. Bij een ingrijpend overlijden of wanneer de eigen predikant (die de voorbede doet voor de gemeente) pas in de avonddienst voorgaat, gebeurt dit bij de mededelingen voor de dienst. Als bij de eerste mededeling van een overlijden de begrafenis nog niet heeft plaatsgevonden, wordt de zondag na de begrafenis bij de voorbede opnieuw de familie bij name genoemd.

Nazorg

De voorganger in de rouwdienst brengt ongeveer een week na de begrafenis een bezoek bij de naaste familie. In dat bezoek wordt eveneens teruggekeken naar de rouwdienst. De familie moet de mogelijkheid hebben moeite, die er mogelijk met de rouwdienst was, dan te verwoorden.

Wanneer na overlijden een weduwe/weduwenaar, jonge kinderen en/of ouders achterblijven, worden deze door de predikant/pastoraal werker, in elk geval in het eerste jaar bezocht. De pastorale betrokkenheid van de wijkouderling(en) wordt in onderling overleg tussen predikant/pastoraal werker en wijkouderling(en) besproken.

Achterblijvende volwassen kinderen die tot onze gemeente behoren worden door de wijkouderling bezocht na drie of vier weken.

Frequentie en intensiteit van het bezoek hangen af van het ingrijpende van de rouw en de wijze van verwerking door de nabestaanden.

Bij crematie

Op bijbelse gronden zijn wij van mening dat crematie geen christelijke vorm van uitvaart is. De bijbelse lijn is: begraven. Dat gebeurt met vrijwel iedereen over wie in dit verband in de Bijbel verteld wordt: de aartsvaders, de koningen. Bovendien: onze Heere Jezus werd begraven.

Nadrukkelijk wordt dit ook genoemd in het apostolicum! Argumenten vóór begraven zijn er te over. In zijn verkondiging van de opstanding der doden (1 Kor. 15) gebruikt Paulus het beeld van de graankorrel: zoals een graankorrel gezaaid wordt, met als doel dat er een vruchtdragende halm uit groeit, wordt de gelovige begraven in de hoop op de opstanding tot het eeuwige leven. De term 'dodenakker' voor de begraafplaats herinnert daaraan. Zoals de graankorrel 'sterft' om in nieuw leven uit te breken, zo wordt het lichaam in de aarde gelegd totdat de laatste bazuin zal klinken.

Daarom is de kerkenraad principieel tegen crematie. In de prediking mag dit bij gelegenheid ook een plaats hebben. In het pastoraat mag dit eveneens ter sprake komen, zeker wanneer het einde van het leven nadert. In het pastoraat kan echter ook duidelijk worden dat mensen hun keuze reeds gemaakt hebben en daar niet of moeilijk (nog) van af te brengen zijn. Ook kan na het overlijden blijken dat kinderen kiezen voor crematie van hun geliefde.

Dit alles wil echter niet zeggen dat de kerkelijke gemeente zich afzijdig moet houden, als de vraag om betrokkenheid klinkt bij een crematie. Het is de missionaire en pastorale roeping om het Woord te laten klinken wanneer daarom gevraagd en daarvoor gelegenheid geboden wordt. Dat moet onze hartelijke keuze zijn. Mochten hierin gewetensbezwaren zijn, dan worden die gerespecteerd en wordt er gezocht naar een oplossing.

Waar echter bij een begrafenis de voorganger sterk betrokken is bij de teraardebestelling, blijft dit bij de crematieplechtigheid achterwege. De kerkelijke gemeente kan niet mede de verantwoordelijkheid dragen voor de crematie zelf. Een dienst voorafgaande aan een crematie kan dientengevolge geen rouwdienst zijn, maar is een rouwsamenkomst, die niet in de kerk kan plaatsvinden.

Deze zaken moeten ook duidelijk aangegeven worden bij het gesprek met de naaste familie.

Laatste zondag van het kerkelijke jaar

De namen van de gemeenteleden die ons ontvallen zijn door de dood worden genoemd in de morgendienst van de laatste zondag van het kerkelijke jaar (ook we eeuwigheidszondag of zondag van de voleinding genoemd). Dat dit in elk geval geldt voor hen die vanuit of met medewerking van onze gemeente begraven zijn, staat vast.

De vraag is echter of deze lijst uitgebreid moet worden met namen van gemeenteleden die ook overleden zijn, maar die geen kerkelijke begrafenis hebben gehad. Dit kan een keus van de nabestaanden zijn, maar ook van het overleden gemeentelid zelf: hij of zij wenste geen betrokkenheid vanuit het pastoraat en van hun overlijden kwam slechts de melding via de burgerlijke stand.

Wanneer het gaat over de vraag welke namen genoemd worden, is ons vertrekpunt het denken vanuit het verbond. De gemeente van Christus bestaat uit al haar leden. Maar behoren tot een gemeenschap veronderstelt ook wederkerigheid, wederzijdse betrokkenheid. Die wordt in elk geval duidelijk door het sturen van een rouwkaart of op andere wijze de gemeente op de hoogte te brengen van het overlijden (dus ook zonder dat een kerkelijke uitvaart plaatsgevonden heeft). Wanneer kinderen echter de kerk geen kaart sturen zegt dat nog niets over de betrokkenheid van het overleden gemeentelid. Daarom is een tweede criterium de pastorale relatie die er was. De wijkouderling (en evt. zijn voorganger) worden bij deze vraag betrokken.

Voor het bijhouden van de lijst van overledenen zijn de predikant en de pastoraal werker verantwoordelijk. Bij hun afwezigheid is dit de verantwoordelijkheid van de scriba (in samenwerking met de ledenadministrateur).